

**MUSEU DEL
SURO DE
PALAFRUGELL**

MUSEU DE LA CIÈNCIA
I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA

**Generalitat
de Catalunya**

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ RAMIR MEDIR

FONS INDUSTRIA CORCHERA BERTRAN (I.C.B.)

1933 - 1989

Descripció normalitzada

2. Fons comercials i d'empreses

Darrera actualització: novembre de 2020

ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

Codi de referència

Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro). Palafrugell.

Nivell de descripció

Fons

Títol

Fons Industria Corchera Bertran (I.C.B.)

Data (es)

1933-1989

Volum i suport

22,6 m.l. (207 capsas, 28 llibres de gran format, 11 tubs portaplànols). Paper.

ÀREA DE CONTEXT

Nom del productor

Industria Corchera Bertran (I.C.B.)

Història del productor

L'empresa va ser fundada l'any 1922 per Josep Bertran Migoya, que va establir a Palafrugell, sota la denominació social del seu propi nom, un obrador de taps. L'any 1934 l'empresa es va constituir en societat anònima –amb el nom d'Industria Corchera Betran S.A. (I.C.B.)– i va traslladar la seu del carrer Nou al carrer Cases Noves –a la placeta de Bàscula, de Palafrugell– simultàniament que adquiria l'empresa Industrial Tapón Corona S.A. de Josep Torres Jonama.

A partir de la dècada de 1930, amb la incorporació de Joan Barti Saderra, es iniciar la producció de discs d'aglomerat, uns dels seus principals productes de fabricació i exportació. L'expansió del negoci, però, no va iniciar-se fins a

l'època franquista. L'any 1943 van instal·lar a Cortagena (Huelva) una sucursal per comprar i comercialitzar la matèria primera. El 1946, amb la incorporació de l'enginyer Antoni Manich Oliva, l'empresa va realitzar innovacions, va projectar noves màquines i nous sistemes de fabricació. Aquell mateix any es va establir a Figueres una fàbrica per la fabricació d'aglomerat blanc amb la denominació de Joan Bertran Dachs, fill de Joan Bertran Migoya.

Els anys de màxima expansió de la societat corresponen des de principis de la dècada de 1950 fins a finals de la dècada de 1970. A partir del maig de 1951, la seu social de l'empresa va ser traslladada a Girona, si bé els centres productius i comercials estaven situats a Palafrugell, Figueres, Begur, Sant Feliu de Guíxols i Santa Coloma de Farners. La seu central estava situada a Palafrugell. A la fàbrica central del carrer Cases Noves hi havia les oficines i s'hi fabricaven tot tipus d'aglomerats. A la Bòbila Vella, a la mateixa localitat de Palafrugell, es fabricaven les rajoles de suro i a la fàbrica TX, del carrer Nou, de Palafrugell, els taps de cava. La seu de Begur es denominava Corchos Ges S.A, i es dedicava, principalment, a la fabricació de compostos de suro i cautxú. La fàbrica de Santa Coloma de Farners estava especialitzada en la producció de l'aglomerat negre i a Sant Feliu de Guíxols, la societat va establir-hi una sucursal de comercialització, després de comprar la societat Hijos de H.A. Bender. A Figueres es fabricava l'aglomerat blanc.

Els principals indicadors de l'empresa, a partir dels anys cinquanta, mostren aquesta expansió. De 50 productors ocupats l'any 1943 a Palafrugell va passar a 290 l'any 1974 i més de 600 en tots els centres productius i comercials a les comarques de Girona, Sevilla i representacions a l'estranger. D'un capital de 750.000 pessetes el 1943 va passar a 3.000.000 de pessetes l'any 1954. L'èxit de la firma es deu sobretot a que va aconseguir teixir una àmplia xarxa de representants, agents i clients més enllà del territori espanyol, repartits als cinc continents.

El capital econòmic de la societat era català i els accionistes formaven part, majoritàriament, d'un mateix cercle familiar. Sota la direcció de Josep Bartran

Migoya –i més endavant, Joan Bertran Dachs– formaven part del consell d'administració, com a accionistes, Assumpció Dachs Busqueta, Maria Bertran Dachs i Concepció Álvarez Ribera, a més del directius Joan Barti Saderra i Josep Barti Plana i l'enginyer i Antoni Manich Oliva.

D'altra banda, l'empresa va participar o facilitar assistència tècnica a centres que produïen disc de suro aglomerat, establint-se a França (Société des Lièges Aglorex, Tosse /Landes), Marroc (Société des Lièges Aglorex, Bouznika), Xile (Industria Corchera S.A.), a més d'altres països com Brasil, Venezuela o Iugoslàvia (SIPAD). A partir de l'any 1980, I.C.B. va entrar a formar part com a accionista de l'empresa ILECO, de Sant Feliu de Guíxols.

La competència del sintètic va provocar que algunes seccions deixessin de ser rendibles i l'any 1987, aprofitant els plans de promoció de la Junta d'Extremadura, es va fusionar amb la Corchera Extremeña "Corex", de Mèrida. L'empresa es va traslladar a Extremadura i producte de la fusió es va constituir la societat CEBSA, que va esdevenir la segona empresa mundial del sector, després del gegant portugués *Amorim*. L'aventura de la nova societat, però, va durar poc temps, ja que va acabar dissolent-se i desapareixent a principis dels anys noranta.

Història arxivística

El fons de l'empresa es conservava, principalment, a la seu central de can Bertran (c/Cases Noves), excepte els llibres de comptabilitat més antics, que es conservaven a la fàbrica TX, del carrer Nou de Palafrugell. La documentació conservada a les dues fàbriques va ingressar al Museu del Suro l'any 1993 (c/ Tarongeta, 31) després de la liquidació de la societat. El juliol de l'any 2014 la documentació va ser trasllada de l'antiga seu del Museu del Suro al Centre de Documentació Ramir Medir, situat a l'edifici de cal Ganxó (Pl. Del Museu, s/n).

Dades sobre l'ingrés

- Donació de Joan Bertran Dachs al Museu del Suro de Palafrugell el 6 de febrer de 1993.
- Donació d'Àngela Martí el 16 de gener de 2015.
- Cessió en dipòsit de Francesc Dalmau el 20 de maig de 2017.
- Donació de Jordi Cama el 30 de gener de 2019.
- L'any 2020 s'incorpora al fons dos plecs de correspondència, 1967-1970 i 1985-1986, localitzat en el transcurs del tractament arxivístic del fons d'AECORK.

ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

Abast i contingut

El fons reuneix la documentació sobre l'administració de la societat, els productes surers fabricats, el proveïment per la fabricació i, especialment, sobre la comercialització de les manufactures. Malgrat que la societat va ser fundada l'any 1922, la documentació conservada abans de la dècada de 1950 és molt reduïda i inexistent a la dècada de 1920 i 1930.

És especialment interessant la correspondència comercial amb representants, agents, clients i productors i comerciants surers dels cinc continents, especialment a la dècada de 1950, període en què la documentació és més abundant. També és destacable, en aquesta dècada, la correspondència amb els proveïdors de productes químics i auxiliars per l'elaboració dels aglomerats i els taps de cava, tant d'Espanya com de la resta de països europeus. En tots casos, la correspondència està agrupada per continents.

S'ha conservat també la correspondència general on localitzem correspondència amb clients, però també amb proveïdors, representants i institucions i organismes internacionals.

Sistema d'organització

El fons s'ha ordenat segons aquest quadre:

- 1. Direcció i administració**
 - 1.1. Actes
 - 1.2. Correspondència
 - 1.2.1. Correspondència general
 - 1.2.1.1. Espanya
 - 1.2.1.2. Europa
 - 1.2.1.3. Amèrica
 - 1.2.1.4. Àfrica i Àsia
 - 1.2.2. Correspondència amb organismes oficials
 - 1.2.3. Correspondència amb direcció
 - 1.3. Contractes i assegurances
 - 1.4. Censos, estadístiques i inventaris
 - 1.5. Estudis i memòries
 - 1.6. Transports i duanes
 - 1.6.1. Correspondència
 - 1.6.2. Ports
 - 1.7. Assessoria fiscal
- 2. Gestió del patrimoni**
 - 2.1. Instal·lacions industrials, maquinària i vehicles
 - 2.2. Llicències i projectes d'obres
 - 2.3. Correspondència
- 3. Afers jurídics**
- 4. Gestió dels recursos econòmics**
 - 4.1. Comptabilitat general
 - 4.1.1. Llibres diari
 - 4.1.2. Llibres major
 - 4.1.3. Inventaris i balanços
 - 4.2. Comptabilitat auxiliar
 - 4.2.1. Llibres de caixa
 - 4.2.2. Facturació
 - 4.2.2.1. Llibres de factures
 - 4.2.2.2. Factures i rebuts
 - 4.2.3. Documents complementaris de comptabilitat
 - 4.3. Cartera d'efectes
 - 4.4. Impostos i taxes
 - 4.5. Bancs
 - 4.5.1. Llibres de bancs
 - 4.5.2. Correspondència
- 5. Proveïment**
 - 5.1. Productes químics i auxiliars
 - 5.1.1. Correspondència
 - 5.1.2. Llicències d'importació
 - 5.2. Matèria primera
 - 5.2.1. Correspondència
 - 5.2.2. Estadístiques
- 6. Fabricació**
 - 6.1. Manufactures i producció
 - 6.2. Control de producció
 - 6.3. Laboratori

- 6.4. Normes, especificacions i instruccions
- 7. Gestió comercial**
 - 7.1. Correspondència comercial
 - 7.1.1. Sucursals i dipòsits
 - 7.1.2. Representants i agents
 - 7.1.2.1. Espanya
 - 7.1.2.2. Europa
 - 7.1.2.3. Amèrica
 - 7.1.2.4. Àfrica
 - 7.1.2.5. Àsia
 - 7.1.2.6. Oceania
 - 7.1.3. Clients
 - 7.1.3.1. Espanya
 - 7.1.3.2. Europa
 - 7.1.3.3. Amèrica
 - 7.1.3.4. Àsia
 - 7.1.3.5. Àfrica
 - 7.1.3.6. Oceania
 - 7.1.4. Productors i comerciants surers
 - 7.1.4.1. Espanya
 - 7.1.4.2. Europa
 - 7.1.4.3. Amèrica
 - 7.1.4.4. Àsia
 - 7.1.4.5. Àfrica
 - 7.2. Informes
 - 7.3. Viatges i fires
 - 7.4. Expedicions
 - 7.5. Exportació
- 8. Gestió dels recursos humans**
 - 8.1. Actes i reglaments
 - 8.2. Dotació de personal
 - 8.3. Salaris
 - 8.4. Mutualitats i seguretat social
 - 8.4.1. Mancomunitat dels Serveis Mèdics d'Empresa
 - 8.4.2. Prestacions
 - 8.4.3. Inspecció
 - 8.4.4. Comunicats, correspondència i estadístiques
- 9. Participació en empreses**
 - 9.1. Herminio Rius. Fabricación y exportación de tapones de Corcho
 - 9.2. Enric Recasens
 - 9.3. Société des Lièges Aglorex
 - 9.3.1. Correspondència i informes
 - 9.3.2. Comptabilitat
 - 9.4. Uniao Cortiçeira
 - 9.5. Arando SA
 - 9.6. Corchera Venezolana
 - 9.7. Baviera/Tapensa
 - 9.8. Sipad
 - 9.9. Pressupostos i notes

10. Plànols

11. Biblioteca i impresos

11.1. Publicacions

11.2. Impresos publicitaris

S'ha respectat l'ordre original de la correspondència general, que està agrupada segons la lletra inicial del nom de la societat o persona destinatària.

Informació sobre avaluació, tria i eliminació

La documentació és de conservació permanent.

Incrementos

No es preveuen increments.

ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

Condicions d'accés

L'accés a la documentació del fons és públic.

Condicions de reproducció

Les condicions de reproducció es regiran segons la normativa del Museu del Suro de Palafrugell.

Llengua i escriptura dels documents

Castellà, francès, anglès i català.

Característiques físiques i requeriments tècnics

En general, la documentació es troba en bon estat de conservació.

Instruments de descripció

S'ha elaborat un inventari del fons Indústria Corchera Bertran (ICB), realitzat per Jordi Turró i Anguila.

Existeix també una catàleg parcial de la col·lecció de plànols, realitzat pel personal del Museu del Suro de Palafrugell.

ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

Existència i localització dels originals

Els originals de la unitat de descripció es troben al Centre de Documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

Documentació relacionada

-Fons de la Delegació Nord-est del Sindicato Nacional de Madera y Corcho. Centre de documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

-Fons Grupo Provincial de la Industria y Comercio del Corcho. Centre de documentació Ramir Medir (Museu del Suro).

Bibliografia

-BISBE LLUÍS, Sandra, *Quan a totes les cases es treballava el suro. Palafrugell, Mont-ras i Begur (1940-1990)*, Palafrugell, Associació de suport a la dona de Palafrugell, 2016.

-HERNÁNDEZ, Santiago, *Palafrugell i el suro*, Quaderns de Palafrugell. Palafrugell, Ajuntament de Palafrugell i Diputació de Girona, 2002.

-JUANOLA BOERA, Albert, *Història i històries de la indústria del suro*, Barcelona, Rourich, 2000.

-MEDIR, Ramir, *Memòries de l'activitat surera*, L'Estoig (núm. 4), Palafrugell, Ajuntament de Palafrugell, 1993.

-TURRÓ, Jordi, "Can Bertran, de Palafrugell", *Gavarres* (núm. 35) , Editorial Gavarres, 2019.

-Unland, Annie, *Josep Pla i la civilització surera*, Àlbum de Records, Palafrugell, Edicions Baix Empordà, 2016.

ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

Autoria i data (es)

Descripció realitzada per Jordi Turró i Anguila i finalitzada el novembre de 2018. Actualitzada el novembre de 2020.

Fonts

Inventari del fons Industria Corchera Bertran SA (I.C.B).

Regles o convencions

Norma de descripció arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, 2007.